

**Avusturya’da İslâm’ın Kurumsallaşma Süreci ve Avusturya İslâm Teşkilatı Üzerine
Değerlendirme***

***The Process of Institutionalization of Islam in Austria and Evalation about the Austria Islam
Organization***

Dr. Mehmet Zeki BAŞYEMENİCİ

Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye

Ministry of Education, Türkiye

ORCID: 0000-0003-3391-8873 | e-mail: mzbasyemenici@hotmail.com

Makale Bilgisi / Article Information

Cite as/Atıf: Başyemenici, M. Z. (2023). Avusturya’da İslâm’ın kurumsallaşma süreci ve Avusturya İslâm Teşkilatı üzerine değerlendirme. *Fikriyat Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-11.

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 12.10.2022 **Kabul Tarihi / Accepted:** 18.10.2022

Yayın Tarihi / Published: 14.07.2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June 2023

Cilt/ Volume: 3 Sayı/ Issue: 1

Sayfa / Pages: 1-11

İntihal / İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two reviewers and confirmed to be plagiarism-free.

Yayıncı / Published by: Siirt Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi / Siirt University Faculty of Arts and Sciences

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Mehmet Zeki BAŞYEMENİCİ). It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

* Bu çalışma yazarın “Avusturya’da Dinler ve Dini Hak ve Özgürlüklerin Tarihçesi” adlı doktora tezinden türetilmiştir.

Öz

Bu çalışmada Avusturya'da İslâm'ın kurumsallaşmasına yönelik gelişmeler, söz konusu kurumsallaşmanın önemli örneklerinden olan Avusturya İslâm Teşkilatı (AİT) çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılacaktır. Avusturya'nın çalışma alanı olarak tercih edilmesinde söz konusu ülkenin İslâmiyet çerçevesinde önemli örneklerle sahne olmasıyla alakalıdır. Çünkü Avusturya, Avrupa'da İslâm'ı resmi olarak ilk tanıyan ülkedir. Ülkede 1912'de ilan edilen İslâm Yasası ile İslâm ilk kez bir Avrupa ülkesinde devlet tarafından tanınma hakkına sahip olmuştur. Avusturya'da İslâm'ın kurumsallaşmasının en önemli adımı ve temsil hakkına sahip olması ise 1979'da kurulan AİT'le birlikte gerçekleşmiştir. Söz konusu tarihten bu yana kuruluş, Avusturya'da Müslümanları temsil eden, devletin tek muhatabı olan çatı bir kuruluştur. Ancak özellikle 2015'te ilân edilen yeni İslâm Yasası, Avusturya'daki Müslümanların lehine bazı sonuçları ortaya çıkarmıştır. Kurulduğu günden bu yana temsil tekeli ve Müslümanları teşkilatlandırma konuları başta olmak üzere birçok konuda Müslümanlar tarafından da tenkit edilmekte olan AİT, yeni İslâm Yasası'nın ilanı ve sonrası gelişmeler esnasında da odak merkezi olmaktan kurtulamamıştır. Çalışmada, AİT'in kuruluşundan itibaren teşkilatlanmasına ilişkin gelişmeler, kurumun idari yapılanması, 2015 yılında ilân edilen İslâm Yasası sürecindeki durumu ve karşılaştığı problemler ile almış olduğu tenkitlere yer verilecektir. Bu doğrultuda Avusturya'da İslâm'ın statüsünde meydana gelen değişiklikler ile Avusturya nezdinde İslâm algısı hususunun değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avusturya, AİT, IGGÖ, İslâm, İslâmofobi, kurumsal tanınma.

Abstract

In this study, the developments regarding the institutionalization of Islam in Austria will be tried to be presented within the framework of the Austrian Islamic Organization (AIT), which is one of the important examples of this institutionalization. The preference of Austria as a research area is related to the fact that the country in question is the scene of important examples within the framework of Islam. Because Austria is the first country in Europe to officially recognize Islam. With the Islamic Law declared in the country in 1912, Islam had the right to be recognized by the state in a European country for the first time. The most important step in the institutionalization of Islam in Austria and its right of representation was realized with the AIT, which was established in 1979. Since that date, the organization has been an umbrella organization that represents Muslims in Austria and is the only interlocutor of the state. But, especially the new Islamic Law announced in 2015 has revealed some results in favor of Muslims in Austria. AIT, which has been criticized by Muslims on many issues, especially on the monopoly of representation and organization of Muslims since the day it was founded, has not been able to escape from being the center of focus during the announcement of the new Islamic Law and the subsequent developments. In the research, the developments regarding the organization of the AIT since its establishment, the administrative structure of the institution, the situation in the process of the Islamic Law announced in 2015 and the problems it faced and the criticisms it has received will be included. In this direction, it is aimed to evaluate the changes in the status of Islam in Austria and the perception of Islam in Austria.

Keywords: Austria, AIT, IGGÖ, Islam, Islamophobia, institutional recognition.

Giriş

Avusturya ile İslâm medeniyeti arasında tarihten gelen müşterek bir bağ söz konusudur. Avusturya'nın Müslümanlarla olan münasebeti Osmanlı Devleti zamanında başlamıştır (Yıldız, 2017, s. 260). 1878'deki Berlin Antlaşması sonucu Bosna-Hersek ile bazı Osmanlı topraklarının Avusturya-Macaristan askeri idaresine bırakılmasından sonraki süreç Müslümanlar açısından önemli gelişmelere sahne olmuştur. Özel kanunlarla cuma günleri Müslümanlara ait bayram günü kabul edilmiş, dini kurumların denetime yönelik Reisü'l-ulema makamı teşkil edilmiştir (Aslan, 2019, s. 43-44). Ancak Osmanlılara ait olan Bosna-Hersek'in 1908'de Avusturya tarafından ilhak edilmesiyle birlikte, İslâm'ın statüsü açısından iki devlet arasındaki münasebetler önem kazanmıştır (Yıldız, 2017, s. 260). Bosna-Hersek'in o dönemde yaklaşık 600.000 Müslüman nüfusa sahip olmasıyla birlikte Avusturya, artık kendi tebaası olan Müslüman kesime birtakım haklar tanımaya başlamıştır. Boşnaklar, Kralın muhafız birliklerinde görev alırken, imamlar ise orduda manevi rehberlik hizmetleri vermeye başlamışlardır (Özdemir, 2021, s. 26).

Müslümanların Avusturya'da yerleşik bir din olarak varlığını devam ettirebilmesinde, ülkenin farklı inançlara olan pozitif yaklaşımı etkili olmuştur. Avusturya'da tarihi süreç içerisinde ülke dahilindeki çeşitli etnik grup ve dinlere yönelik kanuni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Buna istinaden 1781 tarihli Hoşgörü Fermanı ile Kalvinist ve Ortodoks gruplara, kamusal alanda ibadet ve ifade özgürlüğü tanınmış; bir yıl sonra aynı haklar Yahudiler için de geçerli hale gelmiştir. 1867'de anayasal düzenleme ile bütün dini azınlıklara örgütlenme hakkı sağlanmış; 1874 Tanınma Kanunu sonrası birçok dini azınlığı kapsayacak özel kanunlar tahsis edilmiştir (Bekaroğlu vd. 2016, s. 23).

Bosna-Hersek'in ilhakından kısa bir süre sonra Avusturya'daki Müslüman temsilcileri, ülkedeki Müslümanların yasalar dahilinde tanınarak teşkilatlanmasına yönelik girişimlerde bulunmuşlardır. Buna istinaden Müslüman temsilcileri tarafından yapılan başvuru neticesinde Avusturya Millî Eğitim Bakanlığı'nda konuya ilişkin bir çalışma gurubu oluşturularak, ilgi gurubun müzakereleri neticesinde 15 Temmuz 1912'de yürürlüğe girecek olan İslâm Yasası hazırlanmıştır. Böylece İslâm, ülkede resmi cemaat statüsü kazanmıştır (Aslan, 2019, s. 43). Boşnaklar da Hanefi mezhebine mensup olduklarından Hanefi mezhebi ibaresi de anayasaya ilave edilerek dini topluluğun iç ve dış ilişkilerinin çerçevesi belirlenmiştir. Buna göre Avusturya'nın gözetiminde kararname ile teşekkül eden İslâm topluluğu, resmi tanınma hakkına sahip olmuş, ülkede yaşayan tüm Hanefi mezhebi mensupları yasa yürürlüğe girer girmez resmi olarak kabul edilmiştir (Yıldız, 2017, s. 264). 1912 tarihli İslâm Yasası, İslâm'ın Avrupa'daki yasal statüsü adına önemli bir kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanınma ile birlikte Hristiyanlar ve Yahudiler için sağlanan haklar Müslümanlar için de geçerli hale gelmiştir (Çakır, 2015, s. 3). I. Dünya Savaşı'nda Avusturya'nın bazı topraklarını kaybetmesiyle, Müslüman nüfusun bir kısmı Yugoslavya sınırları içerisinde kalmıştır. Dolayısıyla Avusturya'daki Müslüman sayısı azalmış, söz konusu yasa yürürlükten kaldırılmıştır (Tavukçuoğlu, 2014, s. 209).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra hâsıl olan işgücü ihtiyacı nedeniyle, 1960'lı yılların başları itibari ile başta Türkiye olmak üzere çeşitli ülkelerden gelen göçmen işçilerle birlikte Avusturya'da Müslüman nüfusu hızla artmaya başlamıştır (<https://insamer.com/tr>). Batı Avrupa ülkelerinin savaş sonrası, yabancı işgücü temini amacıyla imzalamış oldukları işçi alım anlaşmalarına istinaden, 1964'te Türkiye'den de Avusturya'ya işçi göçü meydana gelmiştir. İlk yıllarda işçiler, göç ettikleri ülkelerde kalıcı olsalardı belirli bir ekonomik düzeye ulaştıktan sonra ülkelere geri dönmeyi planlamışlardır. Göç veren ve alan ülkeler, işçileri ekonomilerinin bir parçası olarak kabul etmişlerdir. Dolayısıyla Avusturya'da da işçiler, misafir olarak kabul edildiğinden işçilerin ülkeye entegrasyonu ve katılımı adına ilk yıllarda politika geliştirilmemiştir (Sağlam, 2017, s. 142). İşçi göçleriyle birlikte ülkedeki Müslüman nüfusun artışı ve göçmenlerin ülkede kalıcı olduklarının tespiti üzerine Avusturya'da göç ve uyum politikaları gündeme gelmiştir. 1970-1990 yılları arası, kontrolsüz nüfus artışı ve göçmen meselesi siyasi söylemlerin merkezi haline gelmiştir (Kraler & Sohler, 2007, s. 19; Bekaroğlu vd. 2015, s. 8).

Avusturya, topraklarında yaşayan Müslümanların ülkeye intibakına yönelik çözüm arayışlarına girerken, Müslümanlar ülkede temsil edilme ve teşkilatlanabilme çabaları içerisinde olmuşlardır. Aslında Müslümanların kurumsallaşma ve ortak problemlerine çözüm arama arayışları İslâm Kültür Cemiyeti adıyla kurmuş oldukları dernekle birlikte başlamış olup, adı geçen kuruluş Almanya hakimiyeti esnasında (1939) kapatılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası adı geçen derneğin devamı

niteliğinde olan Avusturya İslâm Cemiyeti kurulmuş (1950), ancak 1962'de kapatılmıştır (Balic & Aydın, 1991, s. 178). 1962 yılında Bosnalı İsmail Balic tarafından İslâmi Sosyal Hizmet Cemiyeti'nin kurulması, İslâm'ın Avusturya'daki statüsü adına dönüm noktası kabul edilebilir. Dernek, sadece Müslümanların sosyal, kültürel ve dini haklarına yönelik faaliyetlerini değil, aynı zamanda 1912'deki İslâm Yasası'nın gereği olarak Avusturya'da tanınmışlığın kurumsal anlamda tatbik edilmesine yönelik çalışmalar yapmayı amaçlamıştır. Dernek, aynı zamanda AİT'in kurucu örgütü olmuştur (Yıldız, 2017, s. 266).

İslâmi Sosyal Hizmet Cemiyeti, Müslümanların dini vecibelerini yerine getirebilmeleri ve buna ilişkin çeşitli haklara sahip olabilmeleri adına faaliyetlerde bulunmuştur. Cemiyet, 1912 yılında yürürlüğe konulup akabinde mülga olan İslâm Kanunu'na istinaden, İslâm'ın resmen tanınması için 1971 senesinde Avusturya hükümetine başvurmuş; dönemin başbakanı tarafından bu konuda söz verilmiş olmasına rağmen süreç 1979 senesine kadar devam etmiştir (Tavukçuoğlu, 2014, s. 209). Mayıs 1979'da Avusturya Federal Eğitim, Bilim ve Araştırma Bakanlığı, yapılan ikinci başvuruyu kabul ederek AİT'in kuruluşu yürürlüğe girmiştir (Strobl, 1997, s. 37). Teşkilatın kuruluş tüzüğü beş maddeden oluşmaktadır. İlk bölüm üyelik, tüzel kişilik olma, ödevler vb. konulardan oluşan genel kurallar, ikinci bölüm mal varlığı ve bunun idaresi, üçüncüsü organlar ve teşekkülü, dördüncüsü hak ve ödevler, son bölüm ise geçici maddeleri içermektedir (Yıldız, 2017, s. 266-267). AİT, Avusturya'da ikamet eden Müslümanların temsilcisi olarak faaliyet gösteren bir kamu kuruluşudur. Dini konular dahil olmak üzere Müslümanlara ait iç ve dış meselelerde resmi yetkilidir (Sereghy, 2015, s. 179-180)

1.Yapılanması ile Alakalı Süreç

AİT'in kurumsal bir yapıya kavuşması zaman içerisinde belli aşamalarla gerçekleşmiştir. Bünyesinde yer alan tüm Müslümanlara hizmet verebilmek, Avusturya hükümeti ve diğer kamu kuruluşlarla olan münasebetlerini sağlam bir zemine oturtabilmek adına zaman zaman tüzük değişikliklerine gitmiştir.

Teşkilatın açılmasından hemen sonra yapılanma süreci başlamış, 1980'de ilk idare heyeti, 1981'de ise eyalet meclisi teşkil edilmiştir. Kuruluşun yasal konumu ve iç tüzüğüyle alakalı organların oluşturulması aşamasında meydana gelen uyuşmazlıklar münasebetiyle birtakım düzenlemelere gidilerek, 31 Mart ve 30 Haziran 1985'te iç tüzükte yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiş, sorunlar 2 Mayıs 1986'da çözüme kavuşmuştur. 1999'da federasyon ve büyük dernek başkanlarından müteşekkil bir danışma konseyi oluşturularak Müslüman derneklerin daha iyi şartlarda temsili amaçlanmıştır (Yıldız, 2017, s. 267-268).

1987'de Avusturya Anayasa Mahkemesi, AİT'in sadece Hanefi mezhebi mensuplarını değil, İslâm'ın diğer mezheplerini (Alevi, Şii) de temsil etmesine hükmetmiştir. Teşkilatın temsil hakkı konusunda tek yetkili oluşu, geçmişten günümüze kadar sürecek bazı problemleri beraberinde getirmiştir. Özellikle Alevi ve Şii topluluklar, AİT'in kendilerini yeterince temsil edemediğini ileri sürmüş; Viyana Aleviler Kültür Derneği, 2009'da Avusturya Din İşleri Dairesi'ne başvuruda bulunarak AİT'ten ayrı bir topluluk şeklinde tanınma talebinde bulunmuştur. Neticede Avusturya hükümeti 2013'te Avusturya Alevi İnanç Toplumunu ayrı bir dini cemaat olarak kabul etmiştir (Özdemir, 2021, s. 26).

AİT, temeli 1912'ye kadar uzanmış olan bir kuruluş olsa da geçmişte çok az sayıda üyeye sahip olabilmştir. Teşkilat, yeni bir tüzük hazırlayarak tüm Avusturya'da yeni bir yapılanmayı amaçlayarak 2010'da seçime gitmiştir. 2011 senesinde teşkilatın yeni başkanı ve merkez yönetim kurulları teşkil edilmiştir. Bu yeni yapıya Avusturya bünyesindeki birçok milli nitelikteki dernek dahil olmuş, Avusturya'da yaşayan bütün Müslümanlar teşkilat tarafından temsil edilmeye başlanmıştır (Çap, 2012, s.78).

AİT, Avusturya'daki Müslümanları din, ülke, ırk ve mezhep ayırımı yapmaksızın temsil edecek tek yetkili kurum olarak kabul edilmiştir (1988). Ancak, farklı Müslüman ülkelerden Avusturya'ya göçlerin yoğunlaşması, ülkedeki Müslüman Türklerin sayısındaki artış gibi faktörler nedeniyle yönetici kadrosu Arap-Mısırlı Müslümanlardan oluşan AİT'in resmi temsilci kurum olarak kabul görmesi noktasında problemler ortaya çıkmıştır. Teşkilatın yönetimini ele geçirme hususu, uzun yıllar devam edecek anlaşmazlıkları da beraberinde getirmiştir 2011 yılı seçimleri, Avusturya'da yaşayan Türkler açısından önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Türkiye'den Millî Görüş çizgisine sahip Fuat Sanaç, ilk Türk başkan olarak göreve başlamıştır (Arslan, 2017, s. 171-172).

AİT'in 2011 yılında yapılan seçimleriyle birlikte, resmi İslâm politikasında paradigma değişikliği meydana gelmiştir. İçişleri bakanlığı bünyesinde entegrasyon için bir müsteşarlık oluşturularak kamuoyu önünde büyük yankı uyandıran uyum diskuru hayata geçirilmiştir. Böylece yeni bir İslâm politikası prova edilmiştir. Dönemin İçişleri Bakanı Maria Fekter'in Avusturya'da Alman modeline uygun bir İslâm Konferansı oluşturma fikri, teşkilatın eski başkanı Anas Schakfeh tarafından reddedilmişken, Başkan Fuat Sanaç'ın döneminde söz konusu fikir kabul görmüştür. İslâm Diyalog Forumu, 23 Ocak 2012'de Alman modeline uygun olarak Avusturya'da kabul edilmiştir (Hafez, 2015: <https://perspektif.eu>). İlgili forumun amacı bir İslâm Diyalog platformu oluşturarak birlikte yaşamı ilgilendiren hususları ele alarak çözüm önerileri sunmaktır. Esasında o dönemde Avusturya'da böyle bir diyalog forumuna ihtiyaç bulunmamaktadır. Çünkü AİT hem devlet hem de kamuoyunun muhatabı olarak 1979'dan bu yana hizmet vermektedir. Ancak mevcut sorunların, hazır bulunan muhataplarca giderilmesi yerine, sorunlar devlet tarafından bağlayıcılığı olmayan bambaşka bir ortama taşınmıştır. Böylece, yeni İslâm Yasası'nın hangi esaslar üzerinde duracağı kararlaştırılmıştır (Karadaş, 2015, s. 55). AİT ile farklı devlet kurumları arasındaki diyalogların güçlenmesi hedeflenmiştir. Diyalog Forum'da yer alan yedi çalışma grubundan birisi de devlet ve İslâm grubu olup İslâm Yasası'nın yenilenmesi çalışmalarını gerçekleştirmiştir (Hafez, 2015: <https://perspektif.eu>).

2. Teşkilatın Avusturya'da İslâm'a Kazandırdıkları

Avusturya'da, 1867 tarihinden bu yana din devlet ilişkileri ayrıdır (Bekaroğlu vd. 2016, s. 58). Avusturya'da, hukuki olarak tanınmış dini cemaatler ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri hakkındaki resmi düzenlemenin dayanağı, Temel Vatandaşlık Hakları Anayasası'nın 15. maddesidir. Buna göre hukuki olarak tanınmış her bir kilise ve dini cemaat, kendi iç işlerini bağımsız olarak düzenler. Söz konusu kilise ve dini cemaatler, herhangi bir dernek gibi devletin genel yasalarına tabidir. Din ve inanç özgürlüğüne ilişkin diğer yasal düzenleme ise 1874 tarihinde çıkartılan Tanınma Yasası'dır. Buna göre daha önce devlet tarafından tanınmamış dini toplulukların hukuki varlıkları, ibadet biçimleri, dini öğretileri, tüzük ve adları ahlaka ve hukuka uygunsuz Avusturya tarafından teminat altına alınacaktır (Potz, 2008, s.82, 85). Avusturya'da her bir dini cemaatin, devlet tarafından resmi olarak tanınmış bir teşkilatı söz konusudur. Cemaatler eğitim, ibadet, sağlıkla alakalı tüm faaliyetlerini bu teşkilatlar vasıtası ile gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda Müslümanların teşkilatı ise AİT olmuştur (Tavukçuoğlu, 2000, s. 28).

AİT'in kurulması Avusturya'da din-devlet ilişkisinin yasal yapısının bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Kurulmasıyla birlikte kamu hukukuna tabi bir dini kurum olarak, diğer dinlerde olduğu gibi bazı haklara sahip olmuştur (Çıtak, 2013, s. 172). Yürürlüğe konulan kanunla birlikte ilk etapta Avusturya'da yaşayan Müslümanlara ait taslak şeklinde altı hususa yer verilmiştir: *İslâm dininin tebliği hususu ve Müslümanların eğitimi; dini faaliyetler, konferanslar ve İslâmi yayınların neşredilmesi; ibadethanelerin kurulması, ibadetlerin edasının zamanında gerçekleştirilmesi; cenazelerin defin işlemleri, din dersi öğretmenlerinin eğitimidir* (Tavukçuoğlu, 2014, s. 209-210).

AİT'in kuruluşuyla birlikte edindiği en önemli hak ve vazifesi, İslâm din derslerinin içeriğini belirleyerek müfredat oluşturma, din dersi eğitimi verecek öğretmenleri yetiştirme, öğretmenleri atama ve denetleme yetkisi olmuştur (<https://www.ris.bka.gv.at>). 1982 yılı itibari ile Avusturya'da İslâm din dersleri okutulmaktadır. İlköğretim kademesinde görevli olan öğretmenler, 1989'de kurulan İslâm Din Eğitimi Akademisi'nde eğitim görmektedir. Liselerdeki din eğitiminden sorumlu öğretmenler Viyana Üniversitesi İslâm Din Pedagojisi Master programından mezun olmaktadır. İslâm din dersi öğretmeni olarak görev almak isteyenlerin tamamı, AİT tarafından sınava tabi tutulup, başarılı olanlar devlet tarafından atanmaktadır (Erdemir, 2016, s. 286).

AİT'in kurulmasıyla birlikte Avusturya'da faaliyet gösteren Müslüman topluluklara herhangi bir kurum, cami açabilmek için teşkilattan izin alma zorunluluğu getirilmiştir (Bahçekapılı, 2012, s. 73).

Teşkilat, ülkede yaşayan Müslümanların dini menfaatlerinin resmi idaresini yürütmektedir. Sadece dinin kamusal ve özgür uygulamalarını taahhüt etmekle kalmayıp Avusturya'da yaşayan Müslümanların kendilerine mahsus faaliyetlerini düzenleme özerkliğine sahiptir. Ülkedeki Müslümanların dini kimliklerini muhafaza etmelerini desteklemek amacıyla kamusal söylem bağlamında aktif olarak çalışmalarda bulunmaktadır (<https://www.derislam.at>).

3. Teşkilat Yapısı ve Hizmet Alanları

AİT, altı temel birimden oluşmaktadır. Bunlar; başkan, shurarat (Yasama organı), yüksek konsey (Yürütme organ), müftü, danışma kurulu, imamlar konseyidir. Teşkilatın ilk başkanlığına Afgan asıllı Dr. Ahmad Abdelrahimsai getirilmiştir (Schmidinger, 2008, s. 239). Teşkilatın kuruluş yıllarında idari yapılanma, merkez ofisin teşkilatlanması ve teşkilatın işleyişi konularında önemli hizmetlerde bulunmuştur (Uysal, 1995, s. 31). Anas Schakfeh (1999-2011), Suriye doğumlu olup, teşkilatın ikinci başkanıdır. Yönetimi döneminde teşkilatı kamuda güçlü bir şekilde konumlandırmıştır (<https://religion.orf.at>). Dr. Fuat Sanaç (2011-2016), teşkilatın üçüncü başkanı olup, ilk Türk başkanıdır. Sanaç, başkanlık görevine getirilmeden önce de AİT çatısı altında önemli idari görevlerde bulunmuştur. 2015'te ilan edilen yeni İslâm Yasasının temellerinin de atıldığı İslâm Diyalog Forumu onun döneminde hayata geçirilmiştir. Forumla AİT ve farklı devlet kurumları arasındaki diyalogun güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Hafez, 2015: <https://perspektif.eu>). İbrahim Olgun (2016-2018), AİT'te iki buçuk yıl başkanlık görevinde bulunmuştur. Başkanlığı döneminde, yeni yasaya istinaden yasal şartlara uymadıkları gerekçesiyle haklarında kapatılma kararı alınan camiler meselesi, gündemi oldukça meşgul etmiştir (<https://perspektif.eu>). Ümit Vural (2018-), Türkiye'den Avusturya'ya 1988'de göç etmiş, işçi bir aileden gelmektedir. Bir hukukçu olarak yeni yasanın değiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmüş, teşkilatın tüzüğünde önemli değişiklikler gerçekleştirmiştir. Göreve gelmesinin akabinde her türlü aşırılığa karşı toplumla ele ele, bir bütün olarak mücadele edilmesini hedeflemiştir. Teşkilatın yeni hedeflerini "ıslah et, geliştir, profesyonelleştir" olarak özetlemiştir (<https://religion.orf.at>).

Teşkilat, kurulduğu dönemde dört bölgede teşkilatlanmıştır. Bunlara *gemeinde* adı verilip temsilcilik düzeyinde hizmet vermişlerdir. Bunlar; Niederösterreich ve Burgenland (Viyana), Steiermark ve Karnten (Graz), Oberösterreich ve Salzburg (Linz), Vorarlberg ve Tirol (Bregenz) şubeleridir (Uysal, 1995, s. 34).

Teşkilatın idari yapılanmasında shurarat, kuruluşun yasama organıdır. Üyeleri, Avusturya'daki münferit dini topluluklar tarafından seçilerek gönderilir. Şura konseyi, üyeleri arasından kendi başkanını, yardımcısını ve genel sekreterini seçer. Shurarat, dini cemaatin en yüksek idari organı olan yüksek konseyi belirler (<https://religion.orf.at>). Yüksek konsey, teşkilatın en yüksek idari organıdır. Başkanı aynı zamanda AİT'in de başkanıdır. Özel olarak teşkilatın diğer organlarına tanımlanmamış tüm konularda gerekli kararları alır, bunların uygun şekilde uygulanmasını izler ve teşkilatın Avusturya'daki şubelerinin yönetimini denetler. Teşkilatın diğer idari birimi müftü ve imamlar konseyidir. Şura konseyi üyeleri tarafından yüksek konseyin önerisi üzerine salt çoğunlukla seçilir. Gerekli dini ve eğitim niteliklerine sahip olmaları şartı aranmaktadır. İmamlar konseyi, ibadet ve ahlak öğretimi konusunda uzman organdır. Müftü ile cemaatlerin baş imamlarından oluşur. Danışma kurulu, Avusturya İslâm Teşkilatı'nın inanç doktrini (Avusturya'daki İslâmi inanç topluluklarının eğitimi) ve dini konular için kurulmuş uzman organdır. Kurul müftü, her bir dini cemaatin temsilcisi ve shurarat danışma konseyinden gelen bir temsilciden oluşur. Hukuk fakültelerinin çeşitliliği nedeniyle adaleti sağlamak için gerektiği kadar ek üye kabul edebilmektedir (<https://www.derislam.at>).

Teşkilatın yönetim kurulu, yedi üyeden oluşur. Bunlar; başkan, başkan vekili, sayman, sayman yardımcısı, sekreter, sekreter yardımcısı ve birinci imamdır. Bir dini cemaatin yönetim kurulunun seçilmesi ya da seçimden çıkartılması, şura konseyinin yüksek kurulunun önerisi ile gerçekleşir. İslâm cemaatinin görev süresi, şura meclisinin görev süresi kadardır. Teşkilatın aktif bütün üyeleri cemiyet toplantılarına katılma hakkına sahiptirler. Ayrıca aktif üye olma şartları anayasada belirtilmiştir. Günümüzde AİT'in Avusturya'nın dokuz bölgesinde şubeleri bulunmaktadır: IRG Viyana, IRG-Vorarlberg, IRG-Tirol, IRG-Steiermark, IRG-Salzburg, IRG-Yukarı Avusturya, IRG-Aşağı Avusturya, IRG-Karintiya, IRG-Burgenland. Şubeler, federal eyalet düzeninde kuruluşun misyonuna uygun olarak çalışmaktadır (<https://www.derislam.at>).

Teşkilatın temel görev alanlarının başında Avusturya devlet okullarında İslâm din derslerinin okutulmasına dair düzenleme ve uygulamaların gerçekleştirilmesidir. Ders müfredatları ve materyallerinin hazırlanması, İslâm din dersi öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve atanması teşkilatın görev alanı dahilindedir. Teşkilatın diğer görevleri ise hastane, hapisane ve orduda manevi rehberlik hizmetleri; İslâm mezarlıklarının idaresi, helal gıda uygulamasına yönelik kesim merkezlerinin denetimi; çeşitli sosyal sorumluluk projelerinin gerçekleştirilmesi; camilerin ve mesleki kuruluşların denetimi ile çeşitli eğitim ve kültür etkinliklerinin organizasyonudur (Özdemir, 2020: <https://perspektif.eu>; <https://www.derislam.at>).

Teşkilatın temel gelirlerini bağışlar, cami dernekleri ile dini cemaatlerden alınan aidatlar oluşturmaktadır. Din dersi öğretmenleri ile eğitim müfettişlerinin maaşlarını Avusturya hükümeti karşılamaktadır. Çalışanların çoğunluğunu gönüllüler teşkil etmektedir. Ücretli olarak çalışan personel sayısı 2021 yılı kayıtlarına göre 15 kişidir (Özdemir, 2021, s. 26).

5. Teşkilatın Karşılaştığı Sorunlar, Tenkitler ve Gündemi

AİT, kuruluşundan itibaren bazı eleştirilerin hedefi olmuştur. Tüzük, temsil kabiliyeti, yeni İslâm Yasası'nın sonuçları, artan İslâmfobiyle birlikte kurumun duruşu en çok gündemde kalan konuları teşkil etmiştir. Eleştiriler hem Avusturya hükümeti ve hem de Avusturya'daki Müslüman topluluklardan gelmiştir.

Teşkilatın tüzüğü, kuruluşundan itibaren sürekli tartışma konusu olmuştur. 2007'den itibaren tüzükte bazı değişikliklere gidilmiş, uzun bir sürede planlanan tüzük ancak 22 Ekim 2009'da yürürlüğe girmiştir. Buna göre iç yapılanmada ve seçimler konusunda teşkilatın durumuna şeffaflık kazandırılmasına gayret edilmiştir. Temsil konusunda yaşanan tenkitleri sonlandırmak ve Müslümanların temsilini daha demokratik bir biçimde gerçekleştirmek amacıyla idare organlarının birkaç aşamalı dolaylı seçimini sağlayan delege sistemi getirilmiştir (Yıldız, 2017, s. 268).

Kurumun yapısı, şeffaflığı ve temsil niteliği gerek basında gerek Müslüman sivil toplum örgütleri nezdinde eleştirilerine maruz kalmıştır. Son yıllarda yönetiminde genellikle Türkiye kökenlilerin yer alması, Müslümanların çoğunluğuna hitap edememe iddiasına sebebiyet vermiştir. Yine teşkilat bağlamında Avusturya Türk İslâm Birliği (ATİB) ve Türkiye'nin etkisi de tartışmalara yol açarken, teşkilatın muhafazakâr bir İslâm anlayışına sahip olduğu ileri sürülmüş, bu durum Avusturya medyasında tenkit konusu haline gelmiştir (Özdemir, 2020: <https://perspektif.eu>).

2016 seçimlerinde teşkilatın başkanlığına getirilen İbrahim Olgun ve seçim sistemi, Arapların tepkisiyle karşılaşmıştır. Avusturya'daki Arap din cemaatinin başkanı Hassan Mause, söz konusu seçimi antidemokratik ve yasadışı olarak nitelendirmiştir. Arap dini lider, Olgun'un Türkiye Diyanet Vakfı'nın desteklediği Türk derneği olan ATİB'in üyesi olduğunu, bu durumun teşkilat içerisinde Türkler lehine bir dengesizlik yaratacağını ileri sürmüştür. Türkiye'nin teşkilat üzerinde daha çok söz sahibi olacağını ileri süren Mause, seçim sonucunun Avusturya İslâmının değil Türkiye Diyaneti'nin emrinin neticesi olduğunu iddia etmiştir. Seçimin usulsüz bir biçimde gerçekleştiğine dair tenkit ise Olgun'un henüz 28 yaşında olmasıyla alakalıdır. Seçilme yaşının 35 olduğuna ilişkin tüzük maddesinin seçimden önce oylama yapılmadan kaldırılması da yasadışı olarak nitelendirilmiştir (<https://www.diepresse.com>).

2015'te yürürlüğe giren yeni İslâm Yasası'nın getirdikleri, AİT gündemini günümüzde bile meşgul eden konulardan birisi haline gelmiştir. Avusturya'da neredeyse yüz yıllık geçmişi olan İslâm Yasası'nın yenilenmesinde Müslüman topluluklarının da talebi söz konusu olmuştur. Ancak beklenin aksine, Müslüman toplulukları ve AİT'i kurumsallaştırma adına getirilen yeni yasa, birtakım kısıtlamaları da beraberinde getirmiştir. Avusturya'da bir yasa ilan edilmeden önce parlamentonun web sayfasında ilan edilerek sivil toplum örgütlerinden görüş talep edilmektedir. Ancak 2015 yılında ilan edilen İslâm Yasası'nın ilan edilme aşaması hukuksuz bir zemin üzerinde gerçekleşmiş, içeriğin ayrımcı özellikler taşıdığına dair her kesimden eleştirilere maruz kalmıştır (Bekaroğlu vd. 2016, s. 75). AİT, yasa taslak halinde iken teşkilatına bağlı Müslüman mezhepleri için ayrı ayrı düzenlemeler yapılmaması, yurtdışı finansman yardımının engellenmesi, Kur'an'ın Almanca olarak tek tercüme yapılması zorunluluğu konularının eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürerek itirazlarda bulunmuştur. Konu AİT ve dini topluluklar arasında müzakere edilmiş, henüz müzakereler bitmemişken yasa taslağı AİT'e iletilmiştir. Süreç henüz bu aşamadayken yasayı hazırlayan iki bakan, içeriği kamuoyu ile paylaşmıştır (Yıldız, 2017, s. 270-271).

Yeni İslâm Yasasıyla, Avusturya'da İslâm'ın statüsünde yeni düzenlemelere gidilmiştir. Yasaya göre ülkede faaliyette bulunan bütün dernekler kapatılarak AİT'e bağlanacaktır. Böylece derneklerin kamu tüzel kişilik kazanması amaçlanmıştır. Ancak, tüzel kişilik kazanabilmesi için ekonomik yönden kendi kendini finansa edebilecek güce sahip ve bunun daimî olması, devlet tarafından tanınmış bir mezhebe tabii olması, en son yapılmış nüfus sayımına göre toplam Avusturya halkının 1000'de 2'lik nüfusuna sahip olması şartları getirilmiştir. Ayrıca bölgesel cemaatler açısından sorun teşkil edecek maddelerden biri de bakanlar kurulunun cemaatlerin tanınma ya da lağvedilmesinde yetkili kılınması (<https://www.parlament.gv.at>) hususu olmuştur.

Yasanın İslâm açısından neticeleri, kısa süre sonra ülkede kendisini göstermeye başlamıştır. 2018'de Avusturya hükümeti tarafından ülkede 7 caminin kapatılıp 60 imamın oturma hakkının iptal edileceği bildirilmiştir. Başkan Olgun, başkan yardımcısı tarafından camilerin kapatılmasına giden süreçte bakanlıklarla yazışarak kapanma kararında etkili olmakla suçlanmış ve kendisinin istifası istenmiştir. Olgun, cami kapatılma kararından haberdar olmadığını belirterek, gelinen noktada İslâm Yasası'nı kabul edenlerin arasında başkan yardımcısı dahil olmak üzere teşkilatın halen aktif çalışan bazı yöneticilerinin de olduğunu belirterek sorumluluk kabul etmemiştir (Kandemir, 2018: <https://perspektif.eu>). İslâm Yasası'nın yansımalarının, benzeri durumlarda AİT içerisinde ve diğer İslâm cemaatleri nezdinde eleştirileri gündeme getirdiği anlaşılmaktadır. Uygulamalarda krize neden olan olaylarda her seferinde gözler AİT'e çevrilmiş görünmektedir.

AİT'in, İslâm Yasası'yla birlikte tohumları atılmış, Avusturya'da Müslümanlara yönelik sürmekte olan negatif ayırmacılığa karşı mücadele verdiği gözlemlenmektedir. 2018'de Avusturya tarafından siyasi İslâm'la mücadele adı altında 7 caminin kapatılmasının akabinde teşkilat, camilerin yeniden hizmete açılabilmesi için gerekli olan yasal prosedürleri yerine getirme gayreti içerisinde olmuştur. Kapatılan camilerden birisi Türklere ait olan Viyana'daki Nizam-ı Alem Camisi olup, kapatıldıktan bir hafta sonra AİT'in girişimiyle yeniden hizmete açılmıştır. Kapatılmaya gerekçe gösterilen eksik evraklar, teşkilat tarafından tamamlanarak Avusturya Din İşleri Dairesine teslim edilmiş, akabinde cami geçici kullanıma açılarak bayram namazı burada kılınabilmiştir. Vakıf Cami olarak adı değiştirilen cami, daha sonra kalıcı olarak hizmete açılmıştır. Kapatılan diğer 6 caminin, Arap Din Cemaati'nin başvurusu üzerine Viyana Bölge İdare Mahkemesi tarafından hukuka aykırı işlem yapıldığı gerekçesiyle yeniden açılmasına hükmedilmiştir (Kıyağan, 2018: <https://www.aa.com.tr>).

Avusturya'da aşırı sağ koalisyonun iktidara gelmesiyle birlikte ülkede başta Müslümanlar olmak üzere, göçmenlere yönelik sert uygulamalar etkisini göstermiştir. 2019'da yarıyıl tatili öncesi öğrencilerin karnelerinde dini aidiyet alanına İslâm yerine IGGÖ (Islamische Glaubens Gemeinschaft Österreich/Avusturya İslâm Topluluğu) ibaresinin yer alması, bizzat AİT'in tepkilerine neden olmuştur. Teşkilat Başkanı Ümit Vural tarafından IGGÖ'nün bir din olmayıp Avusturya İslâm Teşkilatı'nı ifade eden kurum olduğu, Yahudilik ve Hristiyanlıkla alakalı benzer uygulamanın olmadığı belirtilmiştir (<https://perspektif.eu/2019/02/01/>). AİT'in yapmış olduğu itiraz 2020 yılının şubat ayında sonuçlanarak karnelerdeki dini aidiyet bölümüne "İslâm (IGGÖ)" ibaresinin yazılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine AİT, sadece İslâm ibaresi yazılmasına yönelik tekrar itiraz etmişse de mart ayında Avusturya Anayasa Mahkemesi itiraza red kararı vermiştir (<https://perspektif.eu/2020/03/28>).

2018 yılının Nisan ayında Başbakan Kurz, kreş ve ilkokullarda başörtüsünü yasaklayacaklarını açıklamıştır. Hatta hükümet ortağı FPÖ'nün lideri Strache, söz konusu yasağın üniversiteler, devlet daireleri ve özel şirketler dahil olmak üzere tüm kamusal alana yayılacağını belirtmiştir (Bayraklı, 2018: <https://www.fikriyat.com>). 2019 yılının mayıs ayında ise ilkokullarda başörtüsünü yasaklayan yasa mecliste kabul edilmiştir (Kıyağan, 2020: <https://www.aa.com.tr>). Kurz, konuyu AİT yönetimi ile de görüşerek bu konuda kararlı olduklarını ifade ederken, AİT Başkanı İbrahim Olgun bunun hiçbir şekilde kabul edilemez olduğunu belirterek konunun sıkı takipçisi olacaklarını dile getirmişlerdir (<https://perspektif.eu/2018/04/14>). Avusturya söz konusu yasayı 2019 yılının Eylül ayından itibaren okullarda uygulamaya başlamıştır. Dönemin AİT Başkanı Ümit Vural, konuyu eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle Avusturya Anayasa Mahkemesine taşımıştır (<https://perspektif.eu/2020/01/14>). Anayasa Mahkemesi, ilgili başvuruyu 2020 yılının aralık ayında sonuçlandırmış, yasayı eşitlik ilkesine aykırı olduğu ve ayırmacılık içerdiği gerekçesiyle reddetmiştir (Kıyağan, 2020: <https://www.aa.com.tr>).

Sonuç

Avusturya, İslâm'ı resmi olarak en erken tanımış olan Avrupa ülkesidir. 1912'deki İslâm Kanunu, parlamenter düzeyde kabulün ilk resmî belgesidir. İlgili kanunun ilga edilmiş olması ve ülkedeki Müslüman sayısında hatırı sayılır bir artışın gerçekleşmesiyle Müslümanları temsil edecek çatı bir kuruluşa ihtiyaç duyulmuştur. Buna istinaden 1979'da Avusturya İslâm Teşkilatı kurulmuştur.

Teşkilat, İslâm'ın Avusturya'da kurumsallaşması ve tanınmasının en önemli adımı olarak kabul edilmektedir. Ancak, kurulduğu yıllar itibari ile zaman zaman eleştirilerin merkezi haline gelmiştir. Eleştirilerin ortak konuları teşkilatın temsil tekeli elinde bulundurması, birleştirici yönünün ve derneklerle olan münasebetinin zayıf olması başlıklarıdır. Temsil tekeli ve birleştirici yönünün sorgulanması hususu, teşkilat bünyesinde bulunan Müslümanların etnik özelliklerine göre yapılmış

olmasıyla alakalı görünmektedir. Farklı etnik unsurlardan oluşan kurum üyelerinin, AİT'i bir üst kimlik olarak göremeyip her milliyetin kendi içerisinde gruplaşmayı tercih ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla milliyet esasına göre gruplaşmış olan topluluklar, kendi kültürel özellikleri, gelenekleri ile memleketlerindeki siyasi yapılanmadan etkilenmişlerdir. Böylelikle etnik farklılıklara dayalı gruplar arasında zaman zaman bazı uyuşmazlıklar gündeme gelmiştir.

İslâm Yasası'na istinaden gelişen hadiselerde AİT, Müslümanların ve İslâm cemaatlerinin hedef noktası olmuştur. Avrupa'da, 11 Eylül saldırıları ile başlayan İslâm karşıtlığı, etkisini Avusturya'da da göstermiştir. İslâmiyet'i en erken tanıyan, Müslümanlara oldukça geniş hak ve yetkiler sunmuş olan Avusturya'nın ilgili saldırılar sonrası İslâm'a olan bakış açısının değiştiği anlaşılmaktadır. Müslümanlar, bu tarihten sonraki süreçte siyasal İslâm anlayışıyla suçlanarak, kontrol altında tutulmaya çalışılacaktır. Avusturya hükümetinin kontrol mekanizması ise 2015 yılında ilan ettiği yeni İslâm Yasası'nda hayat bulmuş görünmektedir. Ülke genelindeki tüm derneklerin AİT'e bağlanması zorunluluğu, İslâm'ın kurumsallaşması çabasının ötesinde Avusturya'nın dernekleri tek elden kontrol altında tutma politikası olarak değerlendirilebilir. Ayrıca derneklerin yurt dışıyla olan finansal bağının yasaklanması, teşkilatlanmalarında getirilen maddi bütçe ve nüfus kriterleri AİT'in kapasitesini daraltma yöntemi olarak kabul edilebilir. Avusturya'da faaliyet gösteren camilerin dernek statüsünde olduğu göz önüne alınırsa, AİT'e bağlanmayan derneklerin kapatılması yaptırımıyla camilerin kapatılması tehlikesini ortaya çıkmıştır. Nitekim yasanın yansıması olarak bazı camiler kapatılmış olup, ibadethanelerin yeniden açılması konusu teşkilatı meşgul eden konulardan birisi olmuştur.

AİT, Günümüzde Avusturya'da bariz bir şekilde cereyan etmekte olan İslâmofobik olaylarda, hukuki anlamda Müslümanların haklarını koruyabilmek adına gerekli adımları atmaktadır. Avusturya'da 1983'ten bu yana İslâm din derslerinin okutulmasını sağlayan teşkilat, aynı zamanda Müslümanların dini vecibelerini yerine getirmeleri konusunda önemli bir çatı kuruluşudur. Teşkilat, Avusturya resmi makamları, sivil toplum örgütleriyle Müslüman cemaatler, dernekler arasında bir köprü vazifesi görmektedir.

Kaynakça

- Arslan, Z. (2017). Alevi diasporası ve resmi din olarak Alevilikte çoklu kimlik. *Göç Dergisi*, 4(2), 153-184.
- Bahçekapılı, M. (2012). *Avrupa'da din eğitimi*. Önder Yayınları.
- Balic, İ., Aydın, M. Y. (1991). Avusturya. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 4, s.172-174) içinde. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Bekaroğlu, E. A. vd., (2015). *Avrupa'da göç azınlıklar ve siyaset Avusturya örneği*. Vadi Yayınları.
- Çakır, M. (2015). Avusturya Türk toplumunun dini ve kültürel kimlik sorunsalı. *Türk ve İslâm Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 1-11.
- Çap, S. (2012). *Avusturya'da din ve dini kuruluşlar*. Salzburg.
- Çitak, Z. (2013). The institutionalization of İslâm in Europe and the Diyanet: The case of Austria. *Ortadoğu Etütleri*, 5(1), 167-182.
- Erdemir, M. E. (2016) Avusturya'daki liselerde İslâm din dersi ve barış. *II. uluslararası dini araştırmalar ve küresel barış bildirileri kitabı* (s.283-297) içinde. Türkiye İmam Hatipliler Vakfı Yayınları 1.
- Karadaş, F. (2015). Avusturya İslâm kanunu üzerine bir değerlendirme. *Diyanet Aylık Dergi*, 292, 54-55.
- Kraler, A. &Sohler, K. (2007). Austria. triandafyllidou, A., Gropas, R. (Ed.), *European immigration: A sourcebook* (s.19-31) içinde. Ashgate.
- Özdemir, S. (2021). Avusturya İslâm cemaati (IGGÖ). *Perspektif*, 97, 24-27.
- Potz, R. (2008). Avusturya. Küçükcan, T& -Köse, A. (Ed.), *Avrupa birliği ülkelerinde din-devlet ilişkisi* (s.81-97) içinde. İsam Yayınları.
- Sağlam, E. (2017). Avusturya'daki Türk göçmenlerin entegrasyon algıları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 140-169.
- Sereghy, Z. (2015). Vienna must not become Istanbul: The secularization of Islam and Muslims in Austria. Suleiman, Y. (Ed.), *Muslim in the UK and Europe* (s. 178-185) içinde. University of Cambridge.
- Strobl, A. (1997). *Islam in Österreich: eine religionssoziologische untersuchung*. Lang.
- Tavukçuoğlu, M. (2000). *Avrupa'da Türk ailesi ve din eğitimi, Avusturya örneği*. Mehir Vakfı Yayınları.
- Tavukçuoğlu, M. (2014). Avusturya'da İslâm Diyanet Teşkilatı ve İslâm din eserleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 209-225.
- Uysal, N. (1995). *Avusturya'daki vatandaşlarımızın genel durumu, dini hayat ve eğitimi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Yıldız, M. (2017). Yeni İslâm yasası ve toplumsal katılımçılık perspektifinden Avusturya İslâm toplumu. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 259-276.

Elektronik Kaynaklar

- Bayraklı, E. (2018, Mayıs 3). Avusturya'da başörtüsü yasağı, *Fikriyat*. <https://www.fikriyat.com/yazarlar/enes-bayrakli/2018/05/03/avusturyada-basortusu-yasagi>.
- Die Presse (2016, Haziran 9). Araber wollen wahl des neuen IGGiÖ-präsidenten anfechten. <https://www.diepresse.com/5024236/araber-wollen-wahl-des-neuen-iggioe-praesidenten-anfechten>.
- Hafez, F. (2015, Mart 1). Avusturya'da İslâm politikasında paradigma değişti. <https://perspektif.eu/2015/03/01/paradigma-degisti/>.

IGGÖ (2020, Eylül 9). Avusturya diyanet İslâm teşkilatı. <https://www.derislam.at/>, https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/BNR/BNR_00145/fname_386350.pdf.

Kandemir, E. Z. (2018, Haziran 18). Avusturya'da cami kapatan bir utanç vesikası: İslâm yasası. <https://perspektif.eu/2018/06/18/avusturyada-cami-kapatan-bir-utanc-vesikasi-İslâm-yasasi/>.

Kıyağan, A. (2018, Aralık 21). Avusturya'da ibadete açılan Türk camisinde bayram namazı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-da-ibadete-acilan-turk-camisinde-bayram-namazi/1175540>.

Kıyağan, A. (2019, Kasım 14). Avusturya'da mahkeme cami kapatma kararını iptal etti. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturyada-mahkeme-cami-kapatma-kararini-iptal-etti-/1393417>.

Kıyağan, A. (2020, Aralık 25). Avusturya anayasa mahkemesi ilkokullardaki başörtüsü yasağının kaldırılmasına hükmetti. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-anayasa-mahkemesi-ilkokullardaki-basortusu-yasaginin-kaldirilmasina-hukmetti/2073995>.

Özdemir, S. (2020, Haziran 27). ECRI Avusturya raporu: İslâmofobi yükselişte. <https://perspektif.eu/2020/06/27/ecri-avusturya-raporu-İslâmofobi-yukseliste/>.

Özdemir, S. (2020, Aralık 30). Avusturya'da İslâmi temsil kurumu: Avusturya İslâm cemaati (IGGÖ). <https://perspektif.eu/2020/12/30/avusturyada-İslâmi-temsil-kurumu-avusturya-İslâm-cemaati-iggo>.

Perspektif (2018, Nisan 14). Avusturya başbakanı IGGÖ ile başörtüsü yasağını konuştu. <https://perspektif.eu/2018/04/14/avusturya-kurz-basortusu-yasagiyla-iggo-ile-gorustu/>.

Perspektif (2019, Şubat 1). Avusturya'da karnelerde "İslâm" yerine "İGGÖ" ifadesi kullanıldı. <https://perspektif.eu/2019/02/01/avusturyada-karnelerde-İslâm-yerine-iggo-ifadesi-kullanildi/>.

Perspektif (2020, Ocak 14). Avusturya'da başörtüsü yasağı anayasa mahkemesine taşındı. <https://perspektif.eu/2020/01/14/avusturyada-basortusu-yasagi-anayasa-mahkemesine-tasindi/>.

Perspektif (2020, Mart 28). Avusturya'da bir garip tartışma: karnelerde "İslâm" ibaresi. <https://perspektif.eu/2020/03/28/avusturyada-bir-garip-tartisma-karnelerde-İslâm-ibaresi/>.

Rechtsinformationssystem des Bundes (2021, Haziran 11). Konsolide Federal Yasa. <https://www.ris.bka.gv.at/>.

Religion Oft Art (2018, Aralık 22) Avukat Vural IGGÖ'nün yeni başkanı. <https://religion.orf.at/v3/stories/2952151/>.

Schmidinger, V. T. (2008, Kasım 12). Das heulen der wölfe, rechtsextremismus unterTürkischenmigrantInnen. https://homepage.univie.ac.at/thomas.schmidinger/php/texte/re_tuerkisch_ooe.pdf.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yazar, verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.